

**ПАРАДЫГМЫ ВОБРАЗАЎ А.С. ПУШКІНА СА ЗНАЧЭННЕМ
“ПРАЯЎЛЕННІ ПРЫРОДНАЙ СТЫХІ”
(НА МАТЭРЫЯЛЕ АРЫГІНАЛАЎ І ПЕРАКЛАДАЎ НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ)**

Сярод многіх накірункаў беларускай Пушкініяны асобнае месца займаюць пераклады, якія застаюцца адным з галоўных сродкаў ідэнтыфікацыі нацыянальнай літаратуры. Пра гэта ў свой час гаварыў М. Гарэцкі: “Перакладное пісьменства падрыхтавала ў нас грунт для развіцця самастойнага пісьменства, дало яму гатовую кніжную мову і літаратурныя ўзоры” [1, 95]. Пераклады твораў А.С. Пушкіна на беларускую мову не толькі дапамагаюць стаць бліжэй да творчай лабараторыі, паэтыкі рускага класіка, але і здольны ажыццявіць узаемадзеянне і ўзаемабагачэнне дзвюх розных лінгвакультурных сістэм. Менавіта таму асаблівую цікавасць уяўляюць пераклады мастацкіх тэкстаў з рускай на беларускую мову.

Прадметам даследавання ў нашым артыкуле з’яўляюцца моўныя вобразныя сродкі А.С. Пушкіна, якія ўваходзяць у парадыгму вобразаў са значэннем “праяўленні прыроднай стыхіі”. Паняцце парадыгмы вобразаў распрацавана Н. Паўловіч. На думку гэтага даследчыка, вобразы ў паэтычных тэкстах могуць аб’ядноўвацца ў інварыянты. “Інварыянт уяўляе сабой складаны сэнс”, які ўзнікае ў выніку ўзаемадзеяння паняццяў, “якія знаходзяцца ў адносінах супрацьлегласці,

а парадигма вобразаў – гэта як сам інварыянт, так і мноства вобразаў, у якіх ён рэалізуецца” [2, 48].

Асновай аб’яднання слоў у парадыгмы з’яўляецца паняццёнае адзінства левых і правых элементаў, якія вылучаюцца на аснове агульнага сэнсу таго, што параўноўваецца і таго, з чым параўноўваецца. Пры гэтым улічваецца таксама састаў парадыгм, іх разгорнутасць, частотнасць тых ці іншых слоў і г.д. У якасці асновы для аб’яднання метафарычных сродкаў у парадыгму можа выступаць адзінства або левага, або правага элемента: “што мы параўноўваем часцей за ўсё” і “з чым мы параўноўваем часцей за ўсё” [2, 128 – 129]. Прыкладам аб’яднання па першым прынцыпе можна лічыць: *вочы – свет, вочы – расліны*, а прыкладам аб’яднання па другому прынцыпу: *вочы – істота, свет – істота*.

Асновай аб’яднання можа стаць і адзінства правага і левага элементаў адначасова. Пры гэтым прымаецца пад увагу тое, “што з чым мы параўноўваем часцей за ўсё” [2, 129]. Вобразныя парадыгмы ў ідыястылі А.С. Пушкіна вылучаюцца намі на аснове адзінства левага элемента – таго, з чым параўноўваем. У складзе парадыгм вылучаюцца малыя парадыгмы, якія адрозніваюцца адна ад адной паняццёнай прыналежнасцю таго, што параўноўваецца. На нашу думку, падобны падыход дазваляе дастаткова поўна і ў той жа час сістэмна апісаць “вобразную прастору” ідыястылю А.С. Пушкіна.

Фактычны матэрыял сведчыць аб тым, што пры перакладзе вобразных сродкаў А.С. Пушкіна рознымі аўтарамі ўзнікаюць неадпаведнасці, якія можна аднесці да чатырох асноўных груп: 1) пераклады дакладныя і значна прыбліжаныя да дакладных, а таксама з ужываннем лексічных сродкаў, якія з’яўляюцца ў абедзвюх мовах эквівалентнымі; 2) пераклады недакладныя, гэта значыць такія, у якіх вобразныя сродкі таксама перадаюцца вобразнымі, але маюць больш ці менш значныя разыходжанні з тымі, што ўжыты ў арыгіналах; 3) выпадкі, калі замест вобразных сродкаў у перакладах ужываюцца нявобразныя; 4) выпадкі, калі на месцы нявобразных сродкаў у перакладах ужываюцца вобразныя. Як слушна зазначае А.І. Равуцкі, “у сувязі з разыходжаннем лексічных, сінтаксічных і іншых сістэм розных моў, а таксама наяўнасцю цеснай узаемасувязі моўных сродкаў розных узроўняў дабіцца дакладнай адпаведнасці перакладу арыгінала на ўсіх узроўнях зусім немагчыма. Словы, блізкія па значэнні, часта маюць розныя марфалагічныя характарыстыкі, а гэта, у сваю чаргу, вядзе да змен у сінтаксічнай будове сказаў” [3, 166].

Метафарычныя ўжыванні слоў са значэннем “праяўленні прыроднай стыхіі” з’яўляюцца традыцыйнымі. Пра гэта сведчаць работы А. Вяслоўскага, В. Вінаградава, А. Грыгор’евай, К. Чаркасавай і іншых. Мэта артыкула заключаецца ў выяўленні асноўных заканамернасцей перакладу вобразных парадыгм са значэннем “праяўленні прыроднай стыхіі” ў творах А.С. Пушкіна. Аналіз паказаў, што аб’ектам перакладаў становяцца, у асноўным, тэксты, якія патрабуюць падбору эквівалентаў да слоў “туча”, “бура”, “гром”, “гроза”, “вихрь”, у якасці правых кампанентаў выступаюць словы, ніто абазначаюць: а) вялікую колькасць; б) моцны шум; в) актыўны рух жыцця; г) разумовыя дзеянні; д) пагрозу. Намі налічана 57 ужыванняў пры перакладзе парадыгм вобразаў са значэннем “праяўленні прыроднай стыхіі”. Спачатку звернем увагу на прыклады адэкватнага перакладу названай парадыгмы (сюды ж уваходзяць і прыклады без значных змен лексічных элементаў).

Парадыгма вобразаў з левым кампанентам *хмара* дакладна перакладалася пры выражэнні колькаснага значэння:

*Пошли стучать мечи о брони;
Со свистом туча стрел взвилась,
Равнина кровью залилась.*

*Пайшлі грымець мячы па броні;
Са свістам хмара стрэл ляціць,
Раўніна ад крыві гарыць.*

(А. Александровіч)

А. Александровіч захоўвае метафару *хмара*, каб паказаць вялікую колькасць стрэл, якія ляцелі над раўнінай. Тым самым аўтар не парушае вобразнасці, сінтаксічнай будовы, рытму.

Намі зафіксавана яшчэ некалькі аднолькавых спалучэнняў пры перакладзе парадыгм вобразаў са значэннем “праяўленні прыроднай стыхіі”:

Но, вихрю мыслей предана.

Ды віхрам дум закружана.

(Я. Колас)

Как вихорь жизни молодой.

Як малады жыцця вихор.

(А. Куляшоў)

Они, как буря, притекли.

Яны, як буры наплылі.

(Я. Колас)

*Обрадован музыки громом.
Когда гремел мазурки гром.*

*Узрушаны музыкі громам.
Калі грымеў мазуркі гром.
(А. Куляшоў)*

*Злодеев громом вечных стрел
В потомстве дальном поражает.*

*Злачынцаў громам вечных стрэл
Ён і ў нашчадках дасягае.
(Н. Гілевіч)*

Параўноўваючы радкі з арыгінальнага і перакладнага тэкстаў верша "Размова кнігапрадаўца з паэтам", бачым, што Н. Гілевіч падабраў аднолькавыя элементы метафары, не губляючы ні сэнсу, ні структуры ўсяго метафарычнага спалучэння. Беларускі аўтар выступае як прафесійны перакладчык, якога можна аднесці да тых літаратараў, што "больш сціпла ацэньваюць свае магчымасці і з большай увагай ставяцца да арыгінальнага тэксту. Таму пры перакладзе любога шадэўру пажадана карыстацца паслугамі як генія ў літаратуры, так і прафесіянала ў справе перакладу" [4, 61].

Параўнаем з беларускім перакладам і радкі з оды "Вольнасць":

*Беги, сокройся от очей,
Цитеры слабая царица!
Где ты, где ты, гроза царей,
Свободы гордая невица?*

*Сыйдзі з вачэй маіх дамоў,
Цытэры кволая ўладарка!
Дзе ты, дзе ты, гроза цароў,
Свабоды гордая плясарка?*

(П. Глебка)

Эквівалентам да рускага слова *гроза* выступае лексема *царальніца*. Але ў прыведзеным урыўку гаворка ідзе пра тое, што абуджае, выклікае, усяляе страх, таму ўжытае тут метафарычнае спалучэнне *гроза цароў* адпавядае зместу твора А.С.Пушкіна.

Сустрэкаюцца ў мове перакладу прыклады нязначнага змянення:

*Самолубивые мечты,
Успехи юности безумной!
И я, средь бури жизни шумной,
Искал вниманья красоты.*

*Самалюбівых мрояў жар,
Пыль маладосці неразумнай!
Я ў жыццёвай буры шумнай
Шукаў красу як божы дар.*

(Н. Гілевіч)

У арыгінале метафара *бури жизни* – генітыўнае спалучэнне, якое абазначае неспакойнае, стракатае жыццё з рознымі выпрабаваннямі, прыгодамі. У перакладзе яно заменена на аtryбутыўнае спалучэнне *жыццёвая бура*. У гэтай сувязі дарэчы будзе сказаць, што пераклад амаль адэкватны арыгіналу і ў перадачы эстэтычных якасцей, і ў захаванні вобразнасці і сінтаксічнай структуры твора.

Вось яшчэ адзін прыклад, калі мяняецца толькі тып метафары:

Гремят тарелки и приборы.

Ды гром талерак і нажоў.

(А. Куляшоў)

У арыгінале выкарыстоўваецца спалучэнне прэдыкатыўнага тыпу, у перакладзе – генітыўнага. Гэта нельга лічыць недахопам, бо пераклад, выкананы А. Куляшовым, у цэлым адпавядае патрабаванням якаснага перакладу.

Намі адзначаны адрозненні, звязаныя са зменай левага кампанента парадэгмы:

Рассвет печальный жизни бурной.

Маркотны свет душы віхурнай.

(А. Куляшоў).

Забвенья жизни в бурях света..

І забыццё ў віхурах света.

(А. Куляшоў)

Словы *бура, віхура* належаць да аднаго семантычнага поля. Беларускі аўтар падышоў да перакладу творча, ён змог захаваць пазіцыю А.С. Пушкіна, яго стыль, настрой. Такім жа шляхам ішоў Я. Купала, перакладаючы "Меднага конніка":

Стремглав, не помня ничего.

Віхром, не помнячы сябе.

(Я. Купала)

Магчыма, у перакладчыка не было іншага выйсця, каб захаваць змест арыгінала, бо лексема *віхром* адэкватна славянiзму *стремглав* па семе 'хуткасць'. Уражвае толькі акцэнталагічны аспект.

Мы яшчэ раз упэўніваемся ў тым, што пэўныя цяжкасці стаяць перад перакладчыкамі паэтычных тэкстаў пры перадачы на беларускую мову метафарычных элементаў. Для прыкладу параўнаем з перакладам страфу з верша "Прадчуванне":

*Снова тучи надо мною
Собралися в тишине;
Рок завистливый бедою
Угрожает снова мне...*

*Аблачыны нада мною
Спахмурнелі – гром імкне,
Лёс зайздрослівы бядою
Пагражае зноўку мне.*

(М. Стральцоў)

Метафара *тучи* ў рускім варыянце выступае як сімвал пагрозы, неспакою, якія пагражаюць лірычнаму герою. М. Стральцоў, на нашу думку, здолеў захаваць агульную накіраванасць метафарызацыі. Аднак асобныя словы ў метафарычным кантэксце мяняюцца. Параўноўваючы арыгінал і пераклад, можна ўбачыць, што слова *аблачыны* ў перакладзе захоўвае сваю метафарычнасць, але гаворка ўжо ідзе не пра цёмнае воблака, якое прыносіць дождж, град, снег (у прамым значэнні), неспакой турботы, непрыемнасць (у пераносным значэнні), а пра нейкі сум, хмуранасць у настроі чалавека. Метафарызацыя ў перакладзе распаўсюджваецца і на другое слова кантэсту *спакмурнелі*, якое знаходзіцца ў цеснай сэнсавай сувязі са словам *аблачыны*, што не прыводзіць да змен вобразнага сэнсу метафары. Для найбольшай напружанасці сітуацыі беларускі аўтар ужывае і яшчэ адну метафару: *гром імкне*, якая семантычна вельмі блізкая да папярэдняй. М. Стральцоў, услед за А.С. Пушкіным, не проста называе нейкія пагрозы, а апісвае гэта пры дапамозе малюнкаў прыроды. У МП сэнс пушкінскіх радкоў некалькі мяняецца, дзеянні адбываюцца шумна, а ў МА пануе цішыня.

Аднак пераклад разглядаемых метафар можа быць набліжаны да арыгінала. У якасці прыклада разгледзім радкі з верша "Патухла дзённае свяціла" ў супастаўленні з перакладам на беларускую мову, выкананым А. Вольскім.

*Где рано в бурях отцветала
Моя потерянная младость.*

*Дзе рана звездаў кошт атрут
Нікчэмных звад пустой напасці.*

(А. Вольскі)

У рускім тэксце метафара ўяўляе сабой складаную канструкцыю, якая, па словах М. Новікавай, "адпавядае складанаму метафарычнаму сэнсу разгорнутай метафары" [5, 128]. Умоўна гэта складаны вобраз-троп, які ўяўляе сабой аб'яднанне двух элементарных структур: *в бурях отцветала младость*, якія нельга выключыць са складу ўсёй метафары, бо губляецца яе сэнс, што сведчыць пра семантычную цэласнасць усёй структуры. У перакладзе такая метафарычная канструкцыя адсутнічае. Пры перакладзе названай метафары непазбежным стаў адвольны выклад, бо даслоўны, гэта значыць адэкватны пераклад тут немагчымы. Тым не менш, дадзены пераклад у эстэтычным аспекце цалкам адэкватны арыгіналу, так як змястоўныя і фармальныя бакі перакладу адпавядаюць вобразна-мастацкаму зместу першакрыніцы, не парушаючы рытмічнага малюнка. Нягледзячы на адсутнасць названай метафары, відаць, што гаворка ідзе пра нялёкія гады маладосці, калі лірычны герой звездаў і нікчэмныя звады, і пустыя напасці, а для юнага ўзросту гэта зусім недарэчна.

Вобраз буры ужываўся А.С. Пушкіным і для таго, каб перадаць рэвалюцыйныя рухі. Прааналізуем, як гэту праблему вырашае П. Глебка:

*Тебя в свидетели зову,
О Мученик ошибок славных,
За предков в шуме бурь недавних
Сложивших царскую главу.*

*Цябе за сведку я зову,
О мучанік памылак слаўных,
Што ў шуме навальніц нядаўных
Злажыў за продкаў галаву.*

(П. Глебка)

Беларускі аўтар лічыць мэтазгодным замяніць метафару *шум бурь* на *шум навальніц*, хаця ў беларускай мове ўжываецца і слова *бура*, гэта значыць, што кампаненты метафарычнага спалучэння змяніліся, што бывае даволі часта. Вобразнасць прыведзенага фрагмента амаль захавалася, бо гэтыя лексемы некалькі блізкія ў сваім пераносным значэнні, таму што абазначаюць грозныя падзеі, бяду, небяспеку. Аднак слова *навальніца* бліжэй беларускаму народу, гэта ўласнабеларускае слова, а значыць належыць да беларускай рэаліі. Навальніца – гэта тая навала, якая абрушваецца на чалавека. Гісторыя сведчыць, што ў рускага народа няма межаў, гэта людзі моцныя да пэўнай крайнасці. Беларусы – талерантныя, у іх усё праходзіць больш спакойна. Калі бура – рэвалюцыя, якая ўсё разрушае на сваім шляху, то навальніца – страшная, але неабходная ў спёку з'ява, якая прыносіць палётку.

У наступным прыкладзе метафара *бура* таксама заменена іншай:

*Шли годы. Бурь порыв мятежный
Рассеял прежние мечты.*

*Гады міналі. Шквал бунтоўны
Развееў мар даўнейшых рой.*

(М. Лужанін)

Перакладчык падбірае да названай метафары слова, якое набліжана семантычна: *шквал* ‘раптоўны моцны парыв ветру, які суправаджаецца звычайна навальнічным ліўнем’ [6, 758]. Адзінае, што адрознівае гэтыя лексемы, – тое, што *шквал* не заўсёды прыносіць разбуральнае дзеянне і пачынаецца раптоўна. Але вобразнасць прыведзенага фрагмента ў цэлым не парушаецца: і ў арыгінале, і ў перакладзе гаворыцца пра моцны вецер (умоўна), тыя выпрабаванні, якія паўсталі на шляху лірычнага героя, і прыносяць яму непрыемныя ўспаміны. Трохкампанентнае спалучэнне становіцца двухкампанентным. Аднак у перакладзе ў наступным радку ўзнікае яшчэ адна метафара: *мар рой*, якая паказвае на мноства тых нязбыўных мар. Пераклад адэкватна арыгіналу. Параўнаем пераклады названай метафары іншымі аўтарамі:

*Ды час мяцежны, час грывотны
Рассеяў рэха даўніх мрой.*

(В. Зуёнак)

*Гады міналі. Шторм грывотны
Развееў мары назаўжды.*

(С. Грахоўскі)

*Гады ішлі. Настрой парыўны
Былыя мары прыглушыў.*

(Ю. Свірка)

*Ішлі гады. І час бунтоўны
Надзеі даўнія разбіў.*

(Я. Міклашэўскі)

Свет эмацыянальных адчуванняў А.С.Пушкіна складаны, своеасаблівы, таму заканамерна, што, замест называння тых або іншых пачуццяў, паэт звяртаецца да апісання жыццёвых рэалій, якія выклікалі гэтыя пачуцці. Усякае лексічнае адступленне напаяе твор новымі сэнсавымі нюансамі і перамяшчае акцэнт. Параўнанне арыгінальнага і перакладных тэкстаў паказала значныя адрозненні пры перакладзе метафары з кампанентам *бура*. Пераклад В.Зуёнка, па нашым меркаванні, выкананы з улікам усіх правілаў перакладу. Ён знаходзіць свой пераклад і стварае іншую метафору, якая змагла перадаць рэальную канву перажытых падзей. Практычна ідэальна ў лексічным і сінтаксічным плане атрымалася перанясенне ў стыхію беларускай мовы разглядаемай метафары ў перакладзе С.Грахоўскага. На нашу думку, троп, ужыты беларускім аўтарам, адпавядае мастацка-эмацыянальнаму сэнсу твора. Ю.Свірка, імкнучыся перадаць пачуццё лірычнага героя, адышоў ад вобразна-мастацкага зместу. Ён не змог адэкватна перадаць пушкінскую метафору. Не знаходзім мы ідэнтычнасці ў адлюстраванні ўнутранага свету лірычнага героя і ў перакладзе, выкананым Я.Міклашэўскім. Перакладчык абавязаны перадаць не толькі сэнсавы аб’ём верша, ён павінен як мага бліжэй наблізіцца да духоўных вяршыняў вялікага паэта.

Разыходжанні пры перакладзе метафары *бура* могуць праяўляцца і на сінтаксічным узроўні:

Под бурями судьбы жестокой.

Ад подыху жыццёвай буры.

(Ю. Свірка)

У мове перакладу адбылася перастаноўка слоў – гэта распаўсюджаны прыём. У арыгінале слова *бура* мае форму творнага склона, а ў беларускім тэксце – роднага. Варта зазначыць, што ў перакладзе У.Дубоўкі названая метафара зусім адсутнічае:

І лёс у жорсткім сваім лёце.

(У. Дубоўка)

Тлумачыцца гэта асаблівасцю творчай манеры пісьменніка. На нашу думку, гэты пераклад не зусім дакладна перадае пачуцці лірычнага героя, але тым не менш заслугувае ўвагі, як праяўленне індывідуальнай моўнай асобы.

Аналізуючы арыгінал і пераклад, можна заўважыць прыклады знікнення вобраза ў мове перакладу. Пра гэта сведчаць урывкі з паэмы “Палтава”:

*И, злюбясь, видит Карл могучий
Уж не расстроенные тучи
Несчастных нарвских беглецов.*

*Тяжкой тучей
Отряды конницы летучей,
Браздами, саблями звуча,
Сшибаясь, рубятся с плеча.*

*У злосці бачыць Карл магутны
Ужо не той натоўп бяспутны
Няшчасных нарвскіх беглякоў.
(Я. Колас)*

*Цяжкай лавай
Налёты конніцы рухавай
Жах смерці сеюць. Згарача
Ў сумычках рубяцца с пляча.
(Я. Колас)*

Параўноўваючы з арыгіналам пераклады, зробленыя Я. Коласам, прыходзім да вываду, што рытміка-інтанацыйная будова твора захоўваецца. Аднак метафара з кампанентам *туча* адсутнічае ў абодвух фрагментах. У першым урыўку аўтар падабраў да слова *туча* эквівалент з іншым зместам: назоўнік *лава*, магчыма, улічваючы мнагазначнае значэнне гэтай лексемы, але тут у такой ступені не захоўваецца ўпамінанне пра вялікую колькасць людзей, што прыводзіць да змены вобразнасці. Дзеля захавання рытмічнага малюнка пры перакладзе прыйшлося змяніць асобныя элементы зместу твора. У другім урыўку Я. Колас лічыць мэтазгодным замяніць метафару *туча*, якая абазначае вялікую колькасць, на слова *натоўп*, лексічнае значэнне якога 'вялікае зборышча людзей' [6, 379] семантычна вельмі блізкае да сэнсу, выражанага метафарай. У беларускім варыянце метафарычнае спалучэнне адсутнічае. Такого роду прыём сам па сабе не зніжае якасці перакладу, бо тэарэтыкі перакладу адзінагалосны ў тым, што часта проста немагчыма перадаць на іншай мове ўсю закладзеную ў арыгінальным тэксце інфармацыю.

Беларускія пісьменнікі часта замяняюць нявобразныя выразы на вобразныя:
Музыки грохот. *Музыкі гrom.*

(А. Куляшоў)

Метафары з апорным кампанентам *вір* адсутнічаюць у арыгінале, магчыма, таму, што названая лексема ў рускай мове мала вядомая, акрамя гэтага, яна мае памету абл.:

На шум тилов и буйных споров.

У вір імклівай весялосці.

(А. Куляшоў)

*Сказал, и шумною толпою
Поднялся табор кочевой.*

*Сказаў ён, і шумлівым вірам
Узняўся табар цыганоў.*

(А. Куляшоў)

Неабходна зазначыць, што перакладчыкі непрыкметна пераўвасабляюцца ў каларытныя дэталі жыцця беларускага народа. Аднак можна весці гаворку пра адэкватны пераклад з пункта гледжання эстэтычнай значнасці.

Даволі часта (22 найменні) ужываюцца метафары з апорным кампанентам *грозны*: *грозныя гадзіны*; *Стаіць ён мерад люстрам грозна*; *грозны вораг*; *Так грозна сходзіцца баец*; *грозны цар і г. д.*

Такім чынам, пры перакладзе на беларускую мову парадыгм вобразаў са значэннем "праяўленні прыроднай стыхіі" найбольш распаўсюджанай выступае група з левымі кампанентамі *бура*, *гроза*, *гrom*. Перакладзі іх бывае цяжка. Можна ўказаць некалькі прычын неадэкватнасці перакладу разглядаемых парадыгм вобразаў: 1) адрозненне ў стылістычных сістэмах рускай і беларускай моў. Як слухна заўважыў М.Булахаў, "абумоўлена гэта перш за ўсё гістарычнымі прычынамі: неадначасовым развіццём у іх суадносных функцыянальных стыляў мовы, неаднолькавым характарам засваення запазычаных элементаў, рознай ступенню суаднесенасці літаратурных нормаў з жывой народнай мовай" [7, 3–4]; 2) несупадзенне ў семантыцы і стылістычнай афарбоўцы фанетычна блізкіх слоў рускай і беларускай моў; 3) неабходнасць захавання рытму і сінтаксічную структуру верша. У выніку гэтага з'яўляюцца рознага тыпу несупадзенні, якія можна назіраць пры перакладзе парадыгмы вобразаў са значэннем "праяўленні прыроднай стыхіі". Так, пры перакладзе сутракаюцца дакладныя і значна прыбліжаныя да дакладных прыклады: *хмара стрэл, жыцця віхор, музыкі гrom, граза цароў і іншыя*. У пэўнай колькасці выпадкаў агульная накіраванасць вобразных асацыяцый застаецца, але ў саміх вобразах маюцца адрозненні, звязаныя са зменай левага кампанента парадыгмы (*тучы – аблачыны*) і *іншыя*. Адзначаны выпадкі змянення вобразнага выразу на нявобразны і наадварот (*Где рано в бурях отцветала – Дзе рана зведаў кошт атрут*; *тучы беглецов – натоўп бяспутны*; *музыки грохот –*

музыки гром; шум пиров – вір везялосці). Гэтыя факты нельга лічыць недахопам, бо нават пры значнай перабудове парадыгм вобразаў, набор сем у большасці выпадкаў застаецца нязменным.

Літаратура

1. Гарэцкі М.І. Гісторыя беларускай літаратуры. – Мінск: Маст. літ., 1992. – 479 с.
2. Павлович Н.В. Язык образов. Парадигмы образов в русском поэтическом языке. – М., 1995. – 491 с.
3. Ревуцкий О.И. Лингвистический анализ художественного текста. – Минск: НМЦентр, 1998. – 192 с.
4. Што такое параўнальнае літаратуразнаўства? / Пад рэд. В. Булгакава. – Мінск: Эўрофорум: Бел. Фонд Сораса, 1996. – 240 с.
5. Новикова М.Л. Метафора, ёе структура, семантика і сувязь з тэкстам // Лингвистическая семантика и логика: Сб. науч.тр. / Отв. ред. Л.А. Новиков. – М.: УДН им. П. Лумумбы, 1983. – С. 124 – 137.
6. Глумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы / Пад рэд. М.Р. Судніка, М.Н. Крыўко. – 3-е выд. – Мінск: БелЭн, 2002. – 784 с.
7. Булахов М.Г. Основные вопросы сопоставительной стилистики русского и белорусского языков. – Минск: БГУ, 1979. – 40 с.

Summary

In the article they show the paradigms of images with “the description of natural phenomena” in Pushkin’s work and the specific translation of them into belorussian is attentively axamined.

Поступила в редакцию 11.05.05.